

Mi smo svetloba

Gerda Blees

Uitgeverij Podium, 2020

Pravice: Feline Streekstra, fs@uitgeverijpodium.nl

Prevedla in pripravila: Staša Pavlović, stasolina@gmail.com

Osnovni podatki

Naslov izvirnika: Wij zijn licht

Avtorica: Gerda Blees

Obseg: 224 strani

Prevodi:

– Nemški / prevod Lisa Mensing. Hamburg: Paul Zsolnay, predviden izid: jesen 2021.

– Italijanski / prevod Claudia Di Palermo. Milano: Iperborea.

O avtorici

Gerda Blees (1985) je leta 2017 debitirala z zbirko kratkih zgodb *Aan doodgaan dachten we niet* (O umiranju nismo razmišljali). Leto kasneje je sledila njena prva pesniška zbirka *Dwaallichten* (Varljivo svetlikanje). *Mi smo svetloba* je njen prvi roman. Živi v komuni v Haarlemu.

O knjigi

Sredi noči umre Elisabeth, najstarejša članica komune Zvok in Ljubezen. Njene tri sostanovalce pridržijo: način življenja, kakršnega so si izbrali – brez hrane, samo s pomočjo svetlobe, zraka in ljubezni, je Elisabeth stala življenja. Odtujeni, čudaški idealisti se z roba čez noč premaknejo na prve strani vseh časopisov.

V 25 poglavjih spoznamo štiri člane sekte, njihove osebnosti, vzgibe in mehanizme, ki omogočajo takšno kolektivno sobivanje. Vsako od poglavij je napisano z vidika drugega kolektivnega pripovedovalca: od Elisabethinih staršev in sosedov, do noči, vsakdanjega kruha, demence, dvoma, Elisabethinega telesa. Skozi njihove oči spoznavamo različne odgovore na ista vprašanja: zakaj je Elisabeth umrla, kdo je kriv, ima življenje v skupnosti sploh še prihodnost.

Mi smo svetloba je eksperimentalen, stilistično dovršen, a tudi izjemno ganljiv in zabaven roman, ki bralca malodane prisili k stalnemu prevpraševanju mnenj in sodb. Zgodba, ki se med drugim posveča razmerju med lastno in kolektivno voljo, je delno povzeta po resničnem dogodku.

Nominacije in nagrade

- ožji izbor za nagrado Libris Literatuurprijs 2021 (zmagovalec še ni znan)
- ožji izbor za nagrado EUPL (zmagovalec še ni znan)
- prejemnica nagrade Boekhandelprijs 2021

Iz medijev

»Avtoričin način razmišljanja je svoboden, a Blees kljub temu zelo dobro ve, kaj počne, kaj poudarja, kakšna pričakovajna ustvarja. Izmenjavanje perspektiv ji omogoča približevanje, oddaljevanje, prikrivanje in odkrivanje. To je igra, polna nepričakovane napetosti: bralca vedno znova preseneti.«

NRC Handelsblad

»Blees bralca popelje skozi faze zaskrbljenosti, ogorčenja in vdanosti. Na subtilen način pod vprašaj postavi vse naše sodbe o ljudeh s tovrstnimi ideali, in omogoči, da sočustvujemo tudi s tistimi, s katerimi nimamo na prvi pogled nič skupnega.«

Tzum

»Izvrsten roman. Izjemno zadnje poglavje bralcu vzame dih.«

VPRO Gids

»Dramatična, a zabavna pripoved o tem, kako ljudje v iskanju idealov izgubijo sebe.«

HP/De Tijd

Prevod

(strani 5 – 32)

1

Mi smo noč. Prinašamo temo in pijanost, mačji ravs, spanje in nespečnost, seks in smrt. Kdor si želi umreti v miru, brez pompa in drame, bo to storil v naši družbi, ponoči, medtem ko skoraj-žalujoči še spijo. Tako v tej državi vsako noč vidimo veliko rakavih, srčnih in pljučnih bolnikov, pa tudi izčrpanih starih ljudi, ki skoraj neopazno iztisnejo poslednji dih. Tudi manj mirne oblike smrti nam niso tuje. Pretepi, prometne nesreče, umori in uboji. Grozovitosti, ki smo jim bili priča, bolje da ne veste zanje, četudi obožujete grozljivke in imate močan želodec. Nočemo govoriti o tem. Obstajajo zanimivejši načini umiranja, kot je to pri tej ženski, ki jo ta trenutek opazujemo, pri kateri elementi spokojnega umiranja sovpadajo s skrb vzbujajočimi nenavadnimi okoliščinami.

Običajno: dnevna soba s

pohištvom iz devetdesetih, z neokusno dekoracijo na stenah – veliki kovinski metulji, stara glasbila različnih velikosti – in v tej sobi speča ženska s sivimi, žimastimi lasmi, tako suha in oslabljena, da se bo njeno srce zdaj zdaj vdalo, ob njej sorodnica, sestra, če sodimo po obliki obraza, ki se z obema dlanema oklepa njenih dlani, kot da bi skoraj-mrtvo skušala obdržati pri življenju.

Neobičajno: vse ostalo, predvsem pa dejstvo, da sestri ležita na napihljivih blazinah sredi sobe, in pogled na preostanek družbe, na moškega srednjih let in nekoliko mlajšo žensko, ki vse skupaj opazujeta z rdečega kavča. Oba sta skoraj tako koščena kot umirajoča; njuna lica so udrti, njune oči globoko v jamicah. Čeprav ne umirata, jima skeleta že presevata skozi kožo. Način, na kakršnega dihata, kot da bi se bala naenkrat vdihniti preveč kisika, izdaja, da četudi še nista zares mrtva, tudi živita ne več s popolnim prepričanjem. Morda tudi zato sedita za zaprtimi okni v zatohli toploti minulega poletnega dne, pri ugasnjeni luči, tako da samo oranžen snop svetlobe z ulične svetilke pred oknom skozi zavese pade poševno čez napihljivi blazini ležečih žensk.

Te blazine smo že večkrat opazili. Običajno so na tleh štiri, z umirajočo, njeno sestro in ostalima dvema na njih. Sicer se ne zgodi nič omembe vrednega. Niso ponočnjaki, razen morda ženske na kavču, ki pogosto s široko odprtimi očmi boljci v strop, medtem ko njen želodec pod odejo iz flisa kruli in zavija. Obraz se ji vsake toliko skremži. Stiska pesti. Zagriže v členke. Sesa spodnjo ustnico. Včasih po nekaj urah le ponovno zaspi, še večkrat pa

neslišno smukne izpod odeje in se odkrade do stranišča, kjer spi je nekaj vode iz pipe, kar nato ponovi vsako uro.

Videti je, kot da je lačna, a še nikoli je nismo zalotili pri nočnem obisku hladilnika, kot običajno zalotimo druge nespečneže s praznimi želodci. V treh letih, odkar jo poznamo takšno, kakršna je sedaj, smo jo samo enkrat videli v kuhinji. Najprej je dolgo postavala pred sokovnikom, ga božala, kot da bi bil ljubka in mehka domača žival, zatem pa pokleknila pred hladilnikom, se s čelom naslonila nanj. Več kot uro je sedela tam, ne da bi se premaknila. Nato je dlan položila na ročaj. Videli smo, kako so se ji napele mišice in kite v dlani, ko se je z vso močjo oklenila ročaja. Komolec se ji je rahlo dvignil, spustila je prijem. Vstala je. Se opotekla. Se prijela za kuhinjski pult. Se sklonila naprej, z glavo med kolena. Se spet vzravnila, tokrat počasneje. Stopila korak naprej. Pogled ji je taval skozi brezbarvno temo in se ustavil pri jabolku, ki je ležalo v posodi na pultu. Približala se mu je, a ni segla ponj. Sklonila se je naprej, nos približala jabolku, strmela vanj.

Če bi znali govoriti, bi ji zavpili: »Jej, ženska, jej! Nihče ti ne brani!« A ni jedla. Ko se ji je uspelo odtrgati od jabolka in se odvrniti nazaj v dnevno sobo, je tam zalotila najstarejšo, to, ki zdaj umira, budno, z izbuljenimi očmi. Od strahu je obstala, ujeta v pogledu sestanovalke, v pogledu, v katerem ni bilo ničesar: nobenega spomina, nobenega neodobravanja, nobene tolažbe. Nič. Strmeče oči so se z isto brezizraznostjo zaprle. Naša sestradana prijateljica je sprostila ramena, se polagoma premaknila in spet sedla na napihljivo blazino, čakajoč svit.

Kot zemeljsko noč nas ni tako preprosto spraviti s tira, a se nam vseeno zdi neverjetno, da obstajajo ljudje, ki prostovoljno stradajo, s hrano dobesedno na doseg roke. Kot da bi se s tem upirali preobilju, ki jim je bilo dano.

In zdaj je nastopila smrt, ki sledi lakoti, in to ne za našo nespečnico, temveč za njeno sestanovalko.

»Šla je,« reče sestra, in sede, ne da bi pri tem spustila dlani preminule. »Čutila sem, kako je prešla na drugo stran. Čisto gladko je šlo. Kaj tako lepega. Kaj tako posebnega. Se vama ne zdi?«

S preiskujčom pogledom se obrne k drugima dvema, ki sedaj dihata še oprezneje kot pred tem. »Sta videla? Sta videla, kako se je umirila, ko sem jo prijela za dlani? Končno se je lahko prepustila. Se je prepustila. Lepo, kajne, da je odšla na tak način? Da je nismo poskušali zadržati? Mar ne? Petrus? Muriel?«

Petrus in Muriel se ne ganeta. Njuna obraza sta negibna, medtem ko njune oči begajo v vse smeri, kot da bi iskale nekaj, česar v mraku ni mogoče najti. Navsezadnje Muriel odvrne: »Lepo, ja.«

»Kaj pa ti, Petrus? Kakšni so tvoji občutki? Si jih pripravljen deliti?«

Petrus zapre oči in odkimava, kot da bi se skušal otresti mrčesa. Čelo se mu svetlika od znoja.

»Nič hudega,« spet spregovori sestra. »Konec koncev se v tako intenzivnem trenutku ni enostavno odpreti vsem svojim občutkom. Ni enostavno, sama to dobro vem.«

Ne da bi kaj rekel, Petrus vstane s kavča, odpre zadnja vrata in izgine na vrt.

»Je že v redu, Petrus,« pokima sestra in se obrne k Muriel: »V redu je. Zoperstavlja se. Nič hudega. Za to bo še čas. Zdaj je najpomembnejša Elisabeth. Mi podaš telefon? In zdravnikovo telefonsko? Zdi se mi, da moram zdaj ostati ob njej. Tako se bo bolje počutila.«

Muriel vstane, se sprehodi do nahrbtnika v kotu sobe, izvleče mobilnik, ga poda sestri. »Takoj bom poiskala še številko.« Sede k mizi, odpre prenosnik.

»Prijazno od tebe, Muriel,« se oglasi sestra. »Zelo prijazno. Kako lepo, da smo skupaj. Da smo bili vsi z Elisabeth. Gotovo je čutila našo prisotnost. Gotovo jo čuti. Sama čutim, da je še zmeraj v tej sobi. Ti ne?«

»Kaj praviš?« vpraša Muriel s pustim glasom.

»Da je še vedno z nami. Elisabeth. Še zmeraj zelo močno čutim njeno prisotnost. Je pa res, da sem jaz njena sestra.«

Muriel zatisne oči in namršči čelo. Nato izbulji oči. V soju modro-bele svetlobe z računalniškega ekrana je njen obraz še strašljivejši. »Ja,« se strinja, »tudi jaz jo čutim, ja.« Pokima proti Elisabethinemu telesu in se spet obrne k ekranu. »Zvečer in ponoči se obrnite na dežurnega zdravnika, piše tukaj.« Na glas našteva številke, ki jih sestra vnaša v telefon.

»Ja, halo? Meodie van Hellingen pri telefonu. Kličem v zvezi s svojo sestro.«

Tukaj bomo malce pospešili, v skladu z izkušnjo vsakogar, ki je že kdaj prebedel noč, in ve, da čas najprej vedno teče počasi, potem pa se na vsem lepem zdani.

Razvije se ostra razprava z telefonistko dežurne ambulante, ki reče, da bo poslala dežurnega zdravnika, medtem ko se Melodie zdi bolje, če bi k pokojni prišel njihov osebni zdravnik, ker gre vendarle za poseben primer – njena sestra s svojo anamnezo - pa tudi zaradi čustvene vezi, če pa njihov osebni zdravnik resnično ne more priti, je pomembno, da dežurni pred prihodom res dobro preuči njeno kartoteko, in na drugi strani vidimo telefonistko zavijati z očmi, na kar Melodie nadvse prijazno prosi, naj na kratko opiše okoliščine sestrine smrti, in Melodie odgovori, da je bilo vse skupaj zelo lepo, ker se je Elisabeth končno lahko prepustila, življenje je bilo zanjo ena sama borba, in medtem ko telefonistka ponavlja »hm, hm« in »ja«, vrže pogled na pacientkin rojstni datum in si zapiše nekaj o nejasni zgodbi, in »samomor?«, in reče, da jim na žalost lahko pošlje samo dežurnega zdravnika, ki nima dostopa do njene

kartoteke, da pa lahko računajo na njegovo strokovnost, in Melodie se zdi ves skupaj hladno, ta neoseben sistem, ki postavlja pravila pred ljudi, toda telefonistka nima časa, da bi jo poslušala do konca, utripajoča lučka naznanja nove čakajoče klice, zato se vljudno, a odločno poslovi, prekine povezavo in dokončna zapiske za zdravnika, ki si bo šel ogledat telo Elisabeth van Hellingen.

Melodie po telefonskem pogovoru ostane čuden občutek, tako reče Muriel in Petrusu, ki se je medtem vrnil v sobo, ne mara, kadar jo obravnavajo tako uradno, še posebej ob tako posebnem, intimnem in tudi žalostnem dogodku, in to reče ne da bi vedela, kako neprimerno bodo z njo še ravnali, kajti sistem je sestavljen iz pravil in postopkov, o katerih se običajnim, do sistema kritičnim državljanom niti ne sanja, in dežurni zdravnik, ki je medtem že pozvonil in vstopil, da bi pregledal preminulo, skrbno sledi postopku, ki je predpisan z zakonom, in to z bore malo empatije, tako se vsaj zdi Melodie, ko zdravnik vztraja, naj prižge luč in naj vsi trije sostanovanci zapustijo prostor, da bi lahko v miru izvedel pregled, kljub Melodiejinim opozorilom, da se Elisabeth ob močni svetlobi in odsotnosti sostanovlancev ne počuti prijetno, zapovrh pa jo še prekine, ko mu skuša odgovoriti na vprašanja; ne zanima ga ne njuno otroštvo ne Elisabethina občutljivost, niti njuna bolehna mati, s katero sta še pred kratkim doživeli čudovit trenutek povezanosti, zanimajo ga samo njihove prehranjevalne navade, in kdaj je Elisabeth zadnjikrat jedla in pila in ali je kdaj uporabljala opojne substance, na kar naznani, da na žalost ni dovolj prepričan v to, da je res šlo za naravno smrt, ne glede na to kolikokrat Melodie – ob podpori prikimavajočih sostanovancev, ki sta medtem zopet zasedla svoji mesti na rdečem kavču – ponovi, da je vse potekalo zelo naravno, ker se mora zanašati na lastna opažanja, in kar on opaža je predvsem moreče, zadušljivo vzdušje in huda stopnja podhranjenosti, tako pri preminuli kot pri njenih sostanovlancih, zaradi česar se mu zastavlja preveč vprašanj o naravi smrti gospe van Hellingen, ki resda ni bila več najmlajša, a tudi ne dovolj stara, da bi kar tako umrla, in ne glede na to ali bodo kričali ali šepetali, skakali visoko ali nizko, je ob tovrstnih dvomih njegova zakonska dolžnost nemudoma obvestiti mrliškega oglednika, ki bo s primerom seznanil policijo, in ne da bi poslušal protiargumente, odide na vrt poklicat patologa, s čimer si ob vrnitvi v dnevno sobo, tako kot telefonistka tik pred tem, prisluži obtožbe o brezsrčnosti.

Čisto po nepotrebnem, če vprašate nas; dežurnemu zdravniku čelo resda prepeda globoka guba, a ne zato ker bi bil brezsrčen ali hladen, temveč ravno zato ker mu je mar, beseda hladnokrven bi veliko bolje povzela način, na kakršnega se otrese Melodiejinih nasprotovanj in sede na kavč, da bi s tremi preživelim, dvema pobitima in eno nepopisljivo ogorčeno, počakal, da se pri vratih pojavi policija in prevzame primer, in medtem ko nadaljuje pot proti

naslednji viziti in se primer v njegovih mislih že spreminja v zanimivo zgodbo za zdravniško kosilo naslednji teden, inšpektorica z dvema kolegoma v modrem ostane in nadzoruje situacijo vse do prihoda mrliškega oglednika, na katerega čakajo dolgo – v zadnjih urah je očitno prišlo do več sumljivih primerov smrti – in šele, ko se končno pojavi mrliški oglednik, in opravi drugi mrliški pregled, in ko celotna družba kljub Melodiejinim protestom zapusti sobo, se lahko inšpektorica v dogovoru s prisotnim zdravnikom in okrajno tožilko odloči, ali je smiselno začeti s kazensko preiskavo, kar stori medtem ko njena kolega ostaneta zgoraj z Melodie ter ji data možnost, da na kratko, ampak res na kratko, pokliče očeta in ga obvesti o dogodku, inšpektorica pa se po zaslišanju trojice vrne dol in pokliče okrajno tožilko, z vprašanjem, ali bi morala sostanovalce pridržati, in v primeru, da ja, na podlagi katerega člena zakona, in takoj, ko se strinjata, gre s hladnim, celo ledenim izrazom na obrazu nazaj gor pridržat trojico na podlagi suma povzročitve smrti iz malomarnosti, in jim pojasnit njihove pravice, čemur sledi faza splošne zmede med čakanjem na tretjega agenta, in ko ta prispe, da bi odpeljal še tretjega osumljenca, Muriel, Petrusa in Melodie posedejo vsakega v svoje vozilo in jih odpeljejo na policijsko postajo, inšpektorica in mrliški oglednik pa ostaneta na kraju zločina, in prav radi bi še malo dlje ostali pri pridržanih, sploh pri Muriel, katero poleg vseh drugi čustev očitno še zmeraj muči strašanska lakota, a še preden se vse odvije naprej, začnemo, k čemur nas primora neusmiljeno vrtenje Zemlje, izginjati za zahodnim obzorjem, kjer nas že čakajo novi zanimivi mrličji in nespečneži.

Mi smo kraj zločina. Še ne tako dolgo nazaj smo bili zgolj hiša, na las podobna drugim hišam v soseščini, nevsakdanjim stanovalcem in rahlo drugačnemu videzu navkljub. Odkar pa je v nas nekdo umrl in nas je zasedla policija, nam je ime kraj zločina.

»Mi pošlješ še nekoga, ki bo bdel nad krajem zločina?« je policistka zahtevala po telefonu, potem ko so odpeljali naše stanovalce, tri žive in eno mrtvo. Četrť ure pozneje se je pred vrati ustavilo novo policijsko vozilo in vse od jutra tukaj kar mrgoli ljudi, ki ne govorijo o ničemer drugem kot o nas: kraj zločina to in kraj zločina tisto, in ali prideš na kraj zločina, in jaz sem že na kraju zločina.

Vprašljiva čast, tole novo ime. Ljudje, ki prihajajo sem, niso posebej zadržani. Brez privoljenja stanovalcev pretipavajo naše površine s svojimi v plastične rokavice vtaknjenimi dlanmi in vatiranimi palčkami, pretikajo naše predale in vtikajo nam pripadajoče predmete v prozorne plastične vrečke. Vsa ta pozornost nam po eni strani godi, po drugi strani pa jo občutimo kot vsiljivo. Tudi to, da vhodna vrata pustijo kar tako odprta, že res, da pred njimi napnejo rdeče-bel trakec, a vseeno. Ves ta zrak, ki se nemoteno steka noter in ven. Drži, naša notranja klima je pogosto dušeča in zatohla, a take smo je vajeni.

Če kdorkoli ve, kako je videti hiša brez ljudi, morajo to biti ti ljudje. V nas so, a hkrati zunaj nas. Sprehajajo se v zakrknjeni verziji hiše, ki je nastala, ko je ena stanovalka umrla, druge tri pa so odpeljali.

Ne spadajo sem, ti ljudje. Preveliki so, preširoki, preglasni. Naše stopnice niso več vajene takšnih topotajočih, težkih teles. Ne njihove teže in ne hrupa. Lahko bi bili malce obzirnejši, sploh če pomisliš, da se odgovor skriva v nas. Tako je vsaj rekel on, možakar z brki in trebuhom – kakšen trebuh, takšnega trebuha nismo videli že leta – ki v običajnih oblačilih stoji pred odprtimi vrati, skupaj z mrko gospo, medtem ko v notranjosti uniformiranci z gumijastimi rokavicami in plastičnimi vrečkami nadaljujejo z delom. »Kot rad rečem, odgovor se skriva na kraju zločina. Če gre zaupati mojemu tankočutnemu instinktu, se mi zdi, da tukaj ne bo primera za nas. Po splošnem vzdušju sodeč.«

Posmrka in se s pogledom sprehodi od dna do vrha naše fasade, da nam postane nerodno zaradi barv vrat in okenskih okvirjev: oranžne, rumene, vijolične in zelene. To niso barve, ki bi si jih sami izbrali, ko gre za našo zunanost in opremo nas nihče nič ne vpraša. On in ženska zraven njega celo večnost strmita v pet rdečih ploščic ob vratih. Na najvišji z oranžnim črkami piše BIVANJSKA SKUPNOST ZVOK & LJUBEZEN, z notnim črtovjem z nekaj notami pod napisom. Pod njo štiri ploščice z imeni stanovalcev, prav tako z oranžnimi črkami. MELODIE VAN HELLINGEN. ELISABETH VAN HELLINGEN. PETRUS

ZWARTS. MURIEL DE VREE. Imena se vrstijo od najstarejše do najmlajše, razen Melodiejinega, ta je najvišje, čeprav je mlajša od Elisabeth.

Ženska si nekaj zapiše v beležko. »Zvok in ljubezen,« spregovori. »Krasna ljubezen ti je to, izstradati lastno sestro.«

»No, no,« se odzove moški. »Takšne te pa ne poznam, Lies. Mi ne obsojamo, mi preiskujemo.«

Privzdigne ji rdeče-bel trak, da lahko pod njim stopi naprej, in ji sledi v predsobo. Moški s plastičnimi vrečkami, ki se spušča po stopnicah, jima pokima v pozdrav in izgine v dnevno sobo.

»Dajva si najprej vse lepo ogledat,« reče Lies.

Začneta pri vhodnih vratih. Zavesice, kapljicast stekleni predmet, ki visi z žime pred oknom, vetrni zvončki, z lepilnim trakom pritrjeni ob rob stropne luči, da paličice zacingljajo vsakič, ko kdo odpre ali zapre vhodna vrata. Bledo rumene stene v predsobi. Še zdaj se spomnimo, kako sta Muriel in Petrus mazala to barvo po stenah.

»Barva sonca,« je rekla ona. »To nam bo dalo energijo.«

Na stranišču je vsaka stena drugačne barve, in strop spet čisto svoje, vsak je lahko izbral eno. Na notranji strani vrat visi rojstnodnevni koledar z risbami angelov. Ta mesec nihče ne praznuje. Pa tudi sicer je koledar bolj kot ne prazen, vsega skupaj šteje kvečjemu deset imen, ki jih je v koledarček vpisala Melodie, z besedami: »Lepo bi se mi zdelo, če bi se posvetovali, koga vse bomo zapisali v koledarček. Nenazadnje ob prebiranju teh imen na stranišču dobiš nekaj njihove energije.«

Moški in Lies prodirata globlje v nas. Bereta nas, nas poslušata. Če bi imeli roke, bi jih zaščitniško podržali pred sobami in tako zaščitili naše najintimnejše dele pred tujimi pogledi in dlanmi. V dnevni sobi preučujeta metulje na steni. On se z debelimi prsti sprehodi čez strune glasbil, ki v dveh vrstah po štiri visijo na steni. Štiri nožne viole, štiri lutnje. Dve napihljivi blazini še vedno ležita na tleh sredi sobe, preostali dve stojita pokončno med dvema visokima poličnikoma.

»Tako torej spijo,« pripomni debeluh. Počepne k eni od blazin in jo potipa; ta se rahlo upre dotiku. »Špartansko. Me prav zanima, ali vstajajo ob pol petih.«

Tega ne počno, o tem lahko pričamo mi. V tej hiši vlada dnevna svetloba. Kadar ta zjutraj skozi zaveso posije v sobo, stanovalci drug za drugim odpro oči in se prično molče premikati. Zložijo rjuhe in modre odeje iz flisa, in pospravijo ležišča med poličnika.

»Bi kdo sok?« ponavadi prva spregovori Muriel, na kar Melodie odgovori, da bi bilo boljše malo počakati, se najprej dobro uglasiti. S kupčka ob kavču poberejo meditacijske blazine,

jih v krogu položijo na tla, sedejo po turško in zapro oči. Melodie pravi, da lahko zdaj vso pozornost usmerijo v dihanje, pri čemer bodo z vsakim izdihom malce bolj sproščeni, na kar sme tisti, ki prvi začuti dražljaj, začeti s petjem, in Melodie je vedno prva, ki začuti dražljaj. Ko enkrat začne, se ji drugi pridružijo, vsak v svojem tonu, na kar skušajo doseči nekakšno harmonijo. Včasih Melodie reče stop. Tedaj se morajo bolje poslušati, se natančneje uglasiti. Ko je Melodie zadovoljna, prime enega od njih za dlan, in ta stori enako, dokler ne sklenejo kroga, na kar se prično nekoliko nerodno nagibati in mrščiti, in zvok dalje nabreka, in včasih se na skrivaj opazujejo, skozi priprte oči, dokler zvok po nekaj minutah postopoma ne zamre. Ne moremo reči, da zveni grdo, prav lepo pa tudi ne. Glasba to že ni. Zvok je primernejši pojem, in najbrž prav od tod tudi napis na ploščici BIVANJSKA SKUPNOST ZVOK & LJUBEZEN.

Melodie je strašansko potrpežljiva. Tako vsaj sama pravi. »Sploh si ne predstavljate, koliko ukvarjanje z vašimi čustvi zahteva od mene,« razlaga ostalim, kadar ti jokajo, se jezijo ali kadar jim ni do pogovora. »Včasih se mi zdi, da sama bolje vem, kaj se dogaja v vas, kot to veste sami. To je velika odgovornost, to vendar razumete.« Ob tem se ji orosijo oči, prav joče pa ponavadi ne.

»Ju boste najprej pregledali vi? Midva se kasneje lahko posvetiva vsebini,« Lies pomigne moškemu, ki se ukvarja z rečmi v dnevni sobi, in pokaže na dva prenosnika. Požremo slino. Dva nosilca naših najintimnejših informacij, kar tako izmaknjena z mize in vtaknjena v vrečke. Za tema računanikoma so preživeli kar nekaj časa. Še zmeraj je čutiti posušen znoj na tipkovnici. Ko se je trojica priselila k Melodie, so imeli samo enega, pa še tega je uporabljala zgolj Melodie, a Petrus je kaj kmalu zahteval dostop do računalnika, kar je spodbudilo tudi Murielino željo. Tako se jim je pridružil še en prenosnik in z njim rožnat list papirja na oglasni deski nad jedilno mizo, ki še zmeraj visi tam. Lies ga fotografira.

Urnik uporabe prenosnika

	Velik prenosnik	Majhen prenosnik
10 – 12	Melodie	Petrus
14 – 16	Muriel	Melodie
16 – 18	Melodie	Petrus
20 – 21	Petrus	Muriel

Melodie je potrebovala največ časa, ker je pisala besedila za spletno stran in novičnik, poleg tega pa je imela še blog, na katerem je delila osebne stvari.

»Melodie pripoveduje, se vam zdi to dobro ime za blog?« je vprašala sostanovalce, in ti so prikimali.

»Žrtve ni nikjer,« opazi Lies, »na urniku za računalnik.«

»Mogoče je bila računalniško nepismena? Ali zaostala?«

»Dvomim, v zapisniku nisem ničesar zasledila.«

Toda kdor je slišal, kako se je Melodie pogovarjala z njo, bi pomislil enako. Elisabeth ni za seboj pustila skoraj nobenih sledi, razen risb.

»Poglej, Elisabeth,« je rekla Melodie, medtem ko je prednjo porinila dva lista papirja z notnim črtovjem, enega zapolnjenega z notami in drugega brez. »Kaj praviš, bi prerisala te note z barvicami?«

In če Elisabeth ni odgovorila: »Kar daj. Dobro ti bo delo.« Na kar je Elisabeth res poprijela za barvice in pričela barvati, glavo je nagnila nad papir in iz ust pomolila konico jezika.

Če bi nas kdo vprašal, kako je zvenel njen, Elisabethin glas, bi morali priznati, da smo pozabili. S svojo redkobesednostjo je druge s tem spravljala ob pamet. Kadar pa je le skušala kaj povedati, so jo prekinili še preden bi lahko dokončala poved.

»Zahvajujem se soncu za neizčrpno energijo,« Lies prebere eno od z barvicami napisanih sporočil na oglasni deski. »Svet je prostor preobilja. Ljubezen je moja rojstna pravica. Vsega je dovolj.« Prhne. »Razen hrane. Si že pogledal v hladilnik, Ton?«

Trebušasti moški, očitno mu je ime Ton, je medtem vstal izza mize in zdaj stopa proti kuhinji. »Tukaj ni prav dosti za videti,« zavpije proti Lies, ki pegleduje kupčke časopisov in revij na jedilni mizi. *Stanovati drugače, živeti drugače; Društvo kritičnih dražljajev; Hapinez: Dovolj – revija za manjtrošnike*. Kupček spet poravnava in se nameni k Tonu.

»Samo sokovnik. In ravno dovolj zelene za slasten in hranljiv zelenin sok,« pripomni, medtem ko čez Tonovo ramo preučuje vsebino hladilnika. »Neverjetno. Prav jezna postajam.«

»Ja, od tega se ne da preživeti, kaj,« ji pritrdi Ton.

»Presenečen bi bil, kako dolgo človek preživi na nekaj steblih zelene na dan,« odvrne Lies. »Kar verjemi mi na besedo.«

»Težki čudaki so to. Težki,« nadaljuje Ton. »Čeprav nekako dvomim v to, da nas tu čaka primer. Po slišanjem sodeč je vse skupaj bolj za lase privlečeno.«

»Za vruga, Ton. Ženska je umrla, si pozabil? To, da nimo našli nobene pištole, še ne pomeni, da ni nič na stvari, to bi ja moral vedeti. Ti s svojim 'mi ne obsojamo'. Samo zato, ker je okrajna tožilka ženska, in to prav tista, ki ti je v prejšnjem primeru nasprotovala. Samo za ponos ti gre.«

Ton dvigne roke, kot da bi kdo meril vanj. »Vav, Liesbeth. Od kod zdaj te besede. Gre za to, da nisem prepričan, ali imamo tukaj opravka s kriminalnim dejanjem. Seveda je vse skupaj zelo žalostno, a morda bi se namesto nas s tem morala ukvarjati socialna.« Obrne se in jo pogleda. »Greva pogledat še gor? Ali bi prej enega skadila, za pomiritev?«

»Ni treba, hvala,« odkima Lies. Obrne se in pred njim stopi v predsobo. Stopnice vzdihujejo in škripajo pod njunimi stopali.

»No, temu se pa reče toplota,« navrže Ton. »Vsaj okno bi lahko odprli.«

Čeprav je naše zgornje nadstropje dovolj prostorno za družino z 2,4 otrokoma, tam stoji zgolj ena postelja, polna notnih zapisov. Sicer je tam še veliko knjižnih polic, stojalo s suhim perilom, predalnik z albumi. V eni od sob stoji Melodiejin violončelo. Tega večkrat pogrešamo. To je bila prava glasba, kadar je še igrala nanj, nekoč. Čudovito je igrala, sploh, kadar je bila žalostna. Toda Ton in Lies bolj zanima novejša zgodovina. Že vnaprej lahko zagotovimo, da ne bosta v nas našla nobenih sledi seksualnega udejstvovanja ali drog. Nobene kontracepcije, nobenih običajnih zdravil, niti paracetamola. Našla bosta polno omaro homeopatskih zdravil, okolju prijazne kozmetike in bachovih kapljic.

Lies se ustavi pred rumenim lističem, zataknjenim za rob ogledala.

Mi smo svetloba

Mi smo ljubezen

Mi smo zvoki povsod naokrog

Mi smo celice polne življenja

Mi smo nič

Mi smo vse

Pod njim še en listič: *Skupaj = nikoli osamljeni!*

Slednje Melodie izgovori vsakič ko stoji pred ogledalom; zazre se vase in z usti oblikuje besede, neslišno.

Velikokrat razmišljamo o besedi osamljeni. Kot vrstna hiša ne poznamo nič drugega kot to, da si na obeh straneh delimo zidove z drugo hišo. Pravzaprav smo zmeraj v troje, četudi nikoli ne izkusimo, kako se živi v drugih dveh hšiah. Kar se nas tiče to niti ni potrebno. Zadovoljni

smo že s tem, da si delimo dva zidova, in da na svetu nismo povsem sami, kot so to vile in samostojne kmetije.

Človeški odnos do osamljenosti pa je očitno nekoliko kompleksnejši. Kvantiteta in fizična razdalja med enim in drugim človekom nista edina faktorja pri presoji stopnje osamljenosti. Oskrbovalni domovi bi znali razkriti marsikaj na to temo, če je verjeti zgodbam, ki jih je Melodie pravila o svoji materi. Kar pa se tiče naših stanovalcev, odkar se je trojica priselila k Melodie, odkar so živeli kot četverica, se je tudi osamljenost med našimi zidovi početverila. Če je Melodie pred tem sama brečnala monotone melodije, zdaj to počno štiriglasno. Če se je prej sama pri sebi ali v telefon pritoževala nad razkrajajočo družbo, se zdaj o tem pogovarjajo med sabo. Če se je prej ogledovala v ogledalu in se smehljala, da bi si bila bolj všeč, zdaj to počno drug pred drugim ali pred fotoaparatom. In naj si še tako pogosto ponavljajo, kako všeč so si, naj imajo še toliko skrbno načrtovanih tedenskih trenutkov, ko drug drugemu na glas povejo, kako veseli so vzajemne družbe, je celo nam, preprosti hiši iz osemdesetih, jasno, da je vsaj polovica tega navadna laž. Ne mine dan, ko se ne bi kdo ulegel na kavč in zahlipal ali do bolečine brcal v steno.

Mi smo kraj zločina. Toda katerega zločina, se sprašujete. Policija išče sledove zanemarjanja, prisilnega stradanja, malomarnosti. Mi imamo v misli nek drug zločin. Stanovalce bivanjske skupnosti Zvok in Ljubezen sumimo tega, da so drug drugega držali zaprtega v kletki osamljenosti. In Elisabeth se je osvobodila.

3

Mi smo vsakdanji kruh. Najobičajnejši kruh na svetu, polnozrnati, industrijsko pečen, strojno narezan in po dva pakiran v plastično embalažo, da bi zatem bil razdeljen v inštitucijah, ki varujejo svet pred slabotnostjo, boleznijo in nasiljem: v oskrbnih domovih, bolnišnicah, zaporih. In tako smo pristali na vozičku, s katerega paznik razdeljuje zajtrk v priporu policijske postaje, in malce zatem na mizici v Murielini celici. Ona je res zadnja, ki bi jo pričakovali tukaj. Tako prijazno, pridno dete, že od nekdaj. Pred leti se nam je odrekla, a ko je vstopil paznik in jo vprašal, ali bi raje belega ali črnega, je nehote bleknila črnega, na kar ji je ta na mizo položil lep polnozrnat primerek, in zdaj s postelje obupano boljši v nas, medtem ko paznik čaka na odgovor na vprašanje, ali bi raje temne ali mlečne čokoladne mrvice za na kruh.

»V vsakem primeru vam bom pustil malce več vode. Ponavadi je tukaj dokaj hladno, a pri takem vremenu nam ne uspe pregnati vročine.«

Pakirani po kosu. Ljudje radi zviška gledajo na nas, Muriel ni edina. Naši najboljši časi so mimo. Mi, kruh, za katerega bogaboječi kristjani že stoletja polagajo molitve, smo vse bolj odrinjeni na stran. Človek je zrasel ob nas, dobesedno, in zdaj se nam ta isti človek odreka kot preživeti resnici. Vsebovali naj bi preveč glutena, preveč nepravilnih ogljikovih hidratov, karkoli že to pomeni. Škodovali naj bi črevesni steni in povzročali viške in padce energije. Nekaj je jasno, ljudje hitro pozabljajo. Še ne tako dolgo nazaj smo res nekaj pomenili. Ljudje so umirali od lakote, če nas niso imeli zadosti, se upirali zaradi nas. Družbeni aktivisti so gradili tovarne kruha, da bi bili na voljo in dosegu roke revnim.

Vse pozabljeno. In spoštovanje, ki smo ga bili deležni: izginilo, kot sneg pred soncem. Zdaj smo nezdravi, nenaravni. Neljubljeni, samo zato, ker prihajamo iz tovarne. Kakor da ljudje z belimi lasnimi mrežicami za tekočim trakom v svoje delo ne bi vlagali ljubezni. Kakor da naše surovine ne bi prav tako prihajale od rastlin, ki rastejo v zemlji. Kakor da procesi naše izdelave ne bi bili zasnovani z neskončno veliko potrpežljivosti in pozornosti, zastavljeni v skrbi za najboljši okus, strukturo in trajnost. Kakor da nas ne bi vnaprej testiralo na ducat ljudi, in ponovno, in še enkrat, dokler ne bi soglasno pršili do zaključka, da smo dosegli optimalni okus. In kakor da stroji, ki nas proizvedejo, tega ne počnejo z za človeka nedosegljivo natančnostjo. Kakor da, na kratko, ne bi tudi mi mogli biti rezultat resnične ljubezni in strasti ljudi in strojev, ki so nas naredili.

In ne vemo, ali ste to opazili, ampak kot po naključju pogosto prav tisti ljudje, ki najbolj pridigajo o veri v univerzalno moč ljubezni, prvi na plano potegnejo neskončen seznam stvari, ki niso ljubezen, slabih in škodljivih stvari, kot smo mi, nič hudega sluteč kruh iz nič hudega

sluteče tovarne. Družba, ki neha častiti svoj vsakdanji kruh, izgublja stik z realnostjo, takšno je naše mnenje.

Zaskrbljujoč trend hvala bogu še ni dosegel disciplinskih zavodov, in tako smo danes spet združeni z Muriel.

Ponovno srečanje je nelagodno. Paznik, na prvi pogled zdrav porabnik žitnih izdelkov, še zmeraj čaka na odgovor v zvezi s čokoladnimi mrvicami, Muriel pa medtem preračunava. Njene oči begajo sem ter tja, medtem ko sešteva, odšteva in množi. To ima že od otroštva, to nujo po preštevanju in računanju. Od trenutka ko se je naučila šteti do dvajset, je rada naglas preštevala sončnična semena na skorji kruha, ali mrvice, ki so popadale s krožnika. To z mrvicami je moralo biti pri njeni babici, mati in oče ji namreč nista dovolila sladkorja na kruhu, tega sta se strogo držala. In prav to se je kasneje obrnilo proti nam, najpogosteje se nam namreč odpovedo prav tisti, ki so bili deležni stroge vzgoje.

Danes pa se je Muriel notranji izračun izšel v prid čokoladnim mrvicam.

»Temne, prosim,« se odloči.

»Kavo ali čaj?«

»Čaj.«

»S sladkorjem?«

»Ja, prosim,« pokima Muriel, »oziroma ... ne, ja, prosim.«

Paznik objekte poželenja odloži na mizico, na kar Muriel prisede k mizi in prične razporejati, nas povsem levo, zraven nas zavojček mrvic, vzporedno z njimi vrečko sladkorja in čisto na desni skodelico čaja, z dvema kozarcema vode za njo.

Tega, kar paznik reče zatem, da bo kmalu lahko govorila s svojim odvetnikom, s sostanovalcema pa žal ne, in da se lahko stušira, če se hoče, ne sliši več. Vso njeno pozornost so posrkali razstavljeni predmeti, še posebej pa mi.

Kaj bo najprej poskusila? Mar res misli, da se nam lahko upre, zdaj, ko smo tako blizu? Naša Muriel, naša zidarčica, kakor jo je rada klicala mama, napol ljubkovalno, napol obsojajoče, Muriel je namreč vsak grižljaj rada poplaknila s požirkom mleka, tako da smo se po požiralniku spustili prepojeni z mlekom. Prava kruhojedka je bila. Kako je uživala v nas, in to v kakšnih količinah. Tri kose za zajtrk, štiri v šoli, pa še dva popoldan, pred plavanjem, zadnja dva opečena, s sirom. Kako nas je v ustih obračala z jezikom. Kakšen užitek.

In kasneje, ko je nekje prebrala, da je treba vsak grižljaj šestintridesetkrat prežvečiti, preden ga požreš: prežvečila nas je v čežano. Zdržala je poldrugo leto, dokler ni začela hoditi s tipom, ki se ji je hladnokrvno posmehnil, ko mu je povedala o tem. Tedaj je začela jesti kot nekdanj, z nič manj ljubezni. Nihče nas ni žvečil z več pozornosti, nihče ni proizvajal več sline, sploh ko

se je v drugem letniku ekonomije preselila na svoje in je jutranje arašidovo maslo zamenjala z maslom s temnimi čokoladnimi mrvicami.

»Kar na trebuh si namaži to,« je to komentirala mati, takšni so pač bili njeni starši. Vsak dan na tehtnico, nobenega sladkorja, nobenega masla, samo polnozrnat kruh. Saj ne, da bi bilo to narobe, je bilo pa v tem nekaj zelo protestantskega. Zakaj pa ne bi smeli tu in tam biti namazani s čim mastnim in sladkim, to človeško življenje samo popestri. In Muriel sploh ni bila tip, ki bi si moral karkoli mazati na trebuh. Bila je nekdo, ki vse hitro pokuri, ki postane anemičen, če ne je zadosti.

Tudi zdaj je gotovo slabokrvna, suhcena kot je. Še vedno se nas ni niti dotaknila, zmanjkuje nam potrpljenja. Narejeni smo za zlitje s človeškim telesom, ne za počasno plesnenje v plastičnem ovitku. Vsebuje dovolj konzervansov, da bomo še kar nekaj časa sveži, a v tej vročini gre to lahko hitro.

»Tuširali se torej ne boste?« vpraša paznik, ki se še zmeraj ni odmaknil od vrat.

Muriel dvigne pogled. »Uh, bom, ja,« izdavi, pri čemer za hip uzremo njeno ustno votlino, kjer bomo, če bo vse po sreči, kmalu pristali.

»Prav, vrnil se bom po vas.«

In s temi besedami paznik odide. Končno, končno, končno smo sami z njo. Knčno se lahko posveti samo nam. Čutimo njeno željo, a tudi njeno nezaupljivost. Nato pa se spomnimo glasu tiste ženske, Melodie, s katero je stanovala, ko nam je obrnila hrbet.

»Vsi se svobodno odločamo o tem, kaj bomo jedli, toda kruh od telesa res pobere veliko energije. In prepričana sem, da to ne koristi čistosti tvojega glasu, Muriel. Morda je prav to razlog, da še nisi našla pravega ritma. Lahko bi poskusila, kaj se zgodi, če se mu za nekaj časa odpoveš.«

Čistost njenega glasu. Kakšna neumnost. Vsi vedo, da Muriel na zna peti. V zibelko ji je bilo položenih nemalo talentov, a petja ni bilo med njimi, kot je rada poudarjala mati. Neverjetno, da je ta Melodie za to okrivila nas. Melodie ni marala kruha, že od nekdaj ne. Vedno nas je jedla z odporom, zato tudi nismo žalovali za njo, ko je prekinila z nami.

Smo pa zato resnično pogrešali Muriel, in ona nas. Videti je kot da nas potrebuje bolj kot kadarkoli prej. Tako suha, tako utrujena, tako prestrašena. Dobra podlaga v želodcu bi ji koristila. A znašla se je v krempljih dvoma. Pogum jemajoče prepričanje, da je vse odvisno od tega ali nas bo pojedla ali ne. Da bo z enim grizljajem vse izgubljeno. Punčka naša. Saj smo samo kruh. Od nas ni še nihče umrl. Res ne.

Muriel položi dlan na nas in pritisne. Skozi plastično folijo čutimo toploto njenih prstov. Ponese si nas k nosu in nas poduha. Nato nas odloži, pobere zavojček čokoladnih mrvic in jih

s prsti pretaka sem ter tja. Samo vprašanje časa je, kdaj nas bo pojedla. Zdaj zdaj se lahko zgodi.

A se ne. Zmaga nekaj drugega, najbrž Melodiejin glas, ki našteva, kaj vse je narobe z nami. Namesto da bi nas pojedla, Muriel srkne požirek čaja in prične tanko prepevati, s tresočim, nečistim glasom.

Mi smo svetloba

Mi smo ljubezen

Mi smo zvoki povsod naokrog

Mi smo celice polne življenja

Mi smo nič

Mi smo vse

To, da zdaj prepeva, namesto da bi jedla, mora biti zaradi Melodie. Zaradi nje je Muriel navsezadnje tudi prekinila z nami. Vsakdo se je lahko svobodno odločil, kaj bi rad jedel, na koncu pa so vseeno jedli to, kar se je Melodie zdelo najbolje. Muriel je kmalu po tem, ko se je priselila k njej, nehala z zidajnem, kajti tudi mleko je na vsem lepem postalo nezdravo. Naslednji smo iz zajtrka izginili mi, zamenjali so nas ovseni kosmiči, »s slastnim svežim sadjem«, kot je rada rekla Melodie, to je bilo po njenem veliko bolj hranljivo. In tako se je počasi odvadila našega okusa.

»Saj vendar okušaš, da je to polno dodatkov,« jo je prepričevala Melodie. »Kruh že sam po sebi ni najbolj zdrav, če ga pa že ješ, naj bo vsaj tisti z drožmi. Biološke pridelave. Gre za energijo, ki jo zauživaš. Razmišljala sem že, ali ne bi morali v celoti preiti na presno prehrano. Ne vem pa, kaj vi čutite ob tem.«

Mi smo čutili, da se Murielina slina ni strinjala z Melodie. Pa se nam je vseeno odrekla. Kakšno leto po tem, ko se je priselila k Melodie, je pojedla svoj zadnji kos kruha, in vse od takrat je nismo več videli. Hočem reči, s polic v trgovini – kamor je na neki točki tudi nehala prihajati – smo vsake toliko še ujeli njen poželjiv pogled, ko je nakupovala s sostanovalci, in včasih se je v mimohodu s prstom sprehodila čez našo embalažo. Notranjosti njenih ust pa se nismo več dotaknili.

Muriel je prenehala peti, pozornost je spet preusmerila k nam. Naša zunanost ni problem, o tem smo prepričani. Barva, oblika, okus: v razponu od popolno do skrajno popolno ima Muriel to srečo, da je dobila enega najpopolnejših primerkov. Enotna, lahka, prožna tekstura,

lepa skorja, ne preveč in ne premalo zapečena, ne premehka in ne preveč hrustljava. Res okusen kos zdravega kruha.

Pa se nas vseeno ne dotakne. Namesto tega naredi še požirek čaja in prične potihoma šteti. Njena usta se premikajo: sto, devetindevetdeset, osemindevetdeset. Dlani položi na trebuh.

Čas teče in Muriel drži roke stran od nas. Šteje, prepeva, se pozibava, po majcenih požirkih izmenoma pije ohlajen čaj in vodo. Leže na posteljo, s hrbtom proti nam. Želi si nas in nas hkrati nčoe, in po dobri uri se vrne zdrav porabnik žitnih izdelkov in naznani, da se čez pet minut lahko gre stuširat, in da jo bo čez eno uro najprej obiskal psiholog, zatem pa še odvetnik.

»Prav,« prikima Muriel.

Moški se zazre v nas. »Ne boste kruha?«

Na vso moč zatisne oči in z velikim naporom odkima. Samo en majhen, hiter gib.

»Potem ga bom pa kar odnesel.«

Muriel obžalovaje opazuje, kako izginjamo, in mi jo obžalovaje puščamo za seboj. Predstavljamo si, kako bo takoj, ko se bodo zaprla vrata za nami, zavpila, »Ne, počakajte,« se ugriznila v ustico in dodala: »Mogoče kasneje.«

Mogoče kasneje. Prav to bo rekla zaprtim vratom, saj namreč ve, da nas potrebuje, ne glede na to kako zavzeto šteje od sto do nič.

Medtem ko nas po hodniku odnašajo stran od Muriel, se potopimo v sanjarjenje. Mislimo na mehko toploto, ki ji na lepem preplavi usta. Kako nas žveči, skupaj s stopljenimi čokoladnimi mrvicami, kako nas obrača z jezikom, kako nas požre, po rožnato-rdečem požiralniku v drobceno telo. Kako praznino njenega želodca zapolnimo z lepljivim glutenom, s krepčilnimi vlakninami, uteho dajajočimi ogljikovimi hidrati. Zgodilo se bo, kmalu, to je dejstvo. Danes se nam je uprla, a prišli bomo nazaj.